

Dk. Dave Mathewson, Fasihi ya Agano Jipya, Hotuba ya 5, Krismasi na Kanuni

© 2024 Dave Mathewson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Dave Mathewson akiwasilisha Historia na Fasihi ya Agano Jipya, hotuba ya 5 juu ya Krismasi na Kanuni.

Sawa, wacha tuendeleo na tuende. Tumekuwa tukiangalia, ingawa ninataka kupitia hii haraka ili tuweze kupata maandishi ya Agano Jipya wenyewe, tumekuwa tukiangalia mazingira karibu na Agano Jipya au mazingira ambayo Agano Jipya lilikua, kujaribu kukuwekea jukwaa kihistoria, kisiasa, kidini, kitamaduni, kile kilichokuwa kikiendelea kuelekea na wakati wa utengenezaji wa Agano Jipya.

Kwa hivyo, ni muhimu kuelewa Agano Jipya kwa uwazi zaidi. Inasaidia kuelewa baadhi ya asili na mazingira ambayo yalisaidia kuizalisha, au angalau hali ambayo ilitolewa. Na tena, jinsi Agano Jipya linavyoathiriwa na hilo, jinsi linavyoingiliana na hilo, jinsi linavyoweza kukosoa mazingira hayo, nk.

Kwa hivyo, hatutaangalia tu hii na kisha kuiweka kando, lakini kwa matumaini, nyenzo hii itarejelewa mara nyingi tunapoanza kuangalia hati za Agano Jipya zenyewe. Tulimaliza wiki iliyopita kwa kuangalia, kuanza kuangalia mazingira ya kitamaduni na kihistoria na jinsi hiyo inavyoathiri jinsi tunavyotafsiri maandishi ya Agano Jipya yaliyochaguliwa. Niliangalia tu mifano michache kama sampuli ili uone jinsi kuelewa usuli kunaweza kutufanya tusome baadhi ya maandishi tofauti sana kuliko tunavyoweza kuzoea.

Lakini wacha tufungue kwa maombi na kisha tuanze kuzungumza kidogo juu ya hadithi ya Krismasi kama mfano wa jinsi asili yetu, mazingira yetu, utamaduni wetu, na hata mila zetu, kidini, kitheolojia, na kihistoria, mara nyingi huunda jinsi tunavyosoma hadithi ya Krismasi, jinsi wakati mwingine tunajaza mapengo katika kuelewa hadithi, lakini jinsi kuangalia maandishi tena na labda kuyasoma wakati mwingine na kupitia macho ya jinsi wasomaji wa Karne ya Kwanza wanaweza kuwa wameisoma au angalau kuelewa jinsi historia yetu inavyoathiri jinsi tunavyosoma hadithi na labda kuona ikiwa kuna njia mbadala za kuiangalia pia, njia ambazo haziwezi kuwa na rangi na asili yetu, mila yetu, nk.

Lakini wacha tuanze na sala na kisha tutamaliza hiyo na kuendelea kuuliza maswali mengine kadhaa yanayohusiana na jinsi tunavyosoma na kutafsiri Agano la Kale. Sawa kabisa.

Baba, asante kwa fursa ya kusoma neno lako katika mazingira ya kitaaluma, lakini ambayo kwa matumaini ni zaidi ya kitaaluma lakini itafahamisha jinsi tunavyoisoma kama watu wako, jinsi tunavyoisoma kama neno lako, kuelewa kwamba kwa kuisoma

katika muktadha wake kwa njia fulani tunaheshimu njia uliyochagua kujifunua, kugundua kuwa ulijifunua katika eneo maalum la kihistoria, katika mazingira maalum ya kidini na kisiasa, na kwa watu maalum sana, na uelewa huo ambao utatusaidia kupata uelewa mkubwa na kuthamini neno lako na jinsi hiyo inaendelea kuzungumza nasi leo. Kwa hivyo, tunaomba kwamba utaongoza majadiliano yetu, na kuongoza mawazo yetu. Kwa jina la Yesu, tunaomba. Amina.

Sawa kabisa. Kwa hivyo tuliangalia hadithi ya Krismasi kutoka kwa mtazamo wa njia ya jadi ya kuikaribia na nilijaribu, tulizungumza kidogo juu ya njia kadhaa za kawaida za kujibu maswali haya na njia ya kawaida ya kufikiria hadithi ya Krismasi ambayo ni kubwa, nyingi, iliyopakwa rangi na mila zetu na jinsi tumeongozwa kusoma hadithi na kuisikia, lakini nilipendekeza kwamba unaporudi nyuma na kuangalia maandishi yenyewe ni kwamba idadi ya huduma hizi, haswa kwa kuzingatia mazingira yake, idadi ya huduma hizi zinaweza kuhitaji majibu tofauti kwao.

Kwa mfano, tulisema, haswa ya pili, nyumba ya wageni, na mlinzi wa nyumba ya wageni, ni dhahiri unaposoma maandishi, sio tu kwamba hakuna kutajwa kwa mlinzi wa nyumba ya wageni, lakini neno nyumba ya wageni linatokana na neno la Kigiriki ambalo linatafsiriwa vyema kama chumba cha wageni. Kwa hivyo, Mariamu na Yusufu hawakwenda kwenye nyumba ya wageni na kulipia malazi kwa usiku au wakati, lakini badala yake, walikaa katika chumba cha wageni cha nyumba ambayo labda ilikuwa ya jamaa yao. Ukweli, tena, wa mwisho tulimalizia, ukweli kwamba inasema hakukuwa na nafasi kwao katika nyumba hii ya wageni, kwa hivyo wakati wa Mariamu kujifungua ulipofika, alizaa mtoto wa kiume, na akamlaza kwenye hori, tutazungumza juu ya hilo kwa sababu hakukuwa na nafasi kwao katika chumba cha wageni.

Kinachohitaji kumaanisha sio kwamba Mariamu na Yusufu walisafiri kwenda Bethlehemu na kukaa kwenye zizi wakati wote, labda vizuri sana, wanaweza kuwa wamekaa vizuri sana katika chumba hiki cha wageni, lakini wakati wa mtoto kuzaliwa, ni nani anataka kupata mtoto katika chumba ambacho unashiriki na watu wengine kadhaa? Kwa hivyo walikwenda mahali pekee tulivu na pa faragha ndani ya nyumba, ambayo ingekuwa zizi, ambapo hori ilihifadhiwa. Sasa, zizi, ingawa tena tunafikiria eneo hili kubwa kubwa lenye chumba na ng'ombe na kondoo wote na vitu hivi vyote karibu na Yesu, kumbukumbu ya zizi, ingawa tena haisemi wazi zizi, inarejelea tu Yesu kulazwa kwenye hori. Uwezekano mkubwa zaidi kile ambacho kinamaanisha, ni nyumba nyingi zingekuwa na ndogo, inaweza kuwa aina ya muundo unaofanana na chumbani au hata kuegemea kando ya nyumba, ambapo vitu kama hori vilihifadhiwa na vifaa vingine vya kutunza kondoo na wanyama na vitu kama hivyo.

Na tena, kwa hivyo mahali ambapo Mariamu na Yusufu walikwenda labda haikuwa kwenye pango fulani, labda haikuwa ghala la kifahari au muundo mahali fulani nyuma ya nyumba, lakini labda ilikuwa chumba kidogo au kuegemea, zizi dogo

lililounganishwa nyuma au kando ya nyumba. Na katika zizi hilo, bila shaka wangepata, kati ya mambo mengine, hori, ambayo kimsingi ni birika la malisho, kama wengi wenu mnavyojua. Walakini, nimeiangalia, nilikuwa na picha ya moja, na sina hakika ni nini kiliipata, siwezi kuipata kwenye PowerPoint yangu, lakini nimeona picha kadhaa za mabwawa ya malisho au hori ambazo zimefunuliwa, na cha kufurahisha, aina ya kawaida ya hori ilikuwa ndogo, kwa kweli jiwe ndogo, ingekuwa shimo lililochongwa kutoka kwa mwamba.

Na unaweza kufikiria, ikiwa Yesu aliwekwa kwenye hori ambayo ilikuwa mwamba, jiwe, hii inaongeza zaidi hali ya unyenyekevu na unyenyekevu ambayo Yesu alizaliwa. Kwa mara nyingine tena, tumeifuga, mara nyingi tunamfikiria Yesu katika kitu hiki kizuri cha mbao cha aina ya sanduku kwenye nguzo ambazo zina nyasi zinazotoka ndani yake, na labda ni vizuri kama kitanda ninacholala karibu. Lakini inawezekana, Yesu ikiwa amelazwa katika hori hii, inaweza kuwa mwamba huu, jiwe hili, na shimo lililochongwa ndani yake, na tena, wangemwaga nafaka humo, na ndivyo ng'ombe au mifugo wangekula.

Kwa hivyo, kwa mara nyingine tena, sisi mara nyingi, wakati kumbukumbu hiyo ya Yesu kulazwa kwenye hori, tuna picha za kufafanua za jinsi hiyo ilionekana, lakini labda ingekuwa ya kufedhehesha zaidi na zaidi chini ya ardhi. Ikiwa hii ni sehemu ndogo kando ya nyumba, tena, mahali pekee tulivu na pa faragha ambayo Mariamu angeweza kupata kumzaa Yesu, na ikiwa labda angewekwa kwenye jiwe hili, mwamba huu mkubwa na shimo lililochongwa ndani yake, hapo ndipo mahali pekee walipopata kumlaza Yesu. Kwa hivyo, hata hivyo, ukweli ni kwamba, mara nyingi tunapokaribia maandishi, tunahitaji kufahamu ukweli kwamba mara nyingi tunawakaribia kwa mawazo yetu wenyewe.

Wakati mwingine hazijasemwa. Wakati mwingine mawazo yetu ni fahamu. Hatujui jinsi historia yetu inavyoathiri jinsi tunavyotafsiri.

Wakati mwingine, tunasoma mambo kwa kuzingatia jinsi tumefundishwa kuyasoma, jinsi tumefundishwa na makanisa yetu, jinsi tumekua. Wakati mwingine asili yetu ya kitamaduni, na uzoefu wetu wenyewe wote huathiri jinsi tunavyosoma maandishi, na hiyo ni muhimu. Hiyo sio mbaya, na hiyo sio mbaya.

Ni ukweli tu. Lakini tunahitaji kufahamu ukweli kwamba hiyo inafanyika, na tunahitaji kuwa wazi kuruhusu maandishi na kuruhusu utafiti wetu wa historia na asili ya kidini na ya kihistoria na kisiasa na hali ya hewa na kitamaduni, tunahitaji kuruhusu hiyo ipinge mawazo yetu na changamoto jinsi tunavyosoma maandishi, na labda kutufanya tuiangalie kwa njia tofauti. Kwa hivyo, tambua tu kwamba, kwa maoni yangu, hakuna mtu anayeweza kutafsiri chochote kwa usawa kamili.

Dhana hii kwamba kwa namna fulani mimi na wewe ni sifongo kavu kinachosubiri tu kuloweka data kwa usawa, bila kuzuiliwa, bila kuzuiliwa, na bila kuchujwa na

upendeleo wetu sio kweli. Ikiwa ungekuwa sifongo tupu, haukuweza kuelewa chochote. Ni uzoefu wetu na maarifa ambayo hutusaidia kufahamu mambo.

Wakati huo huo, lazima tujue kwamba hiyo inaathiri jinsi tunavyosoma, na kuruhusu maandishi ya Maandiko yapinge na kubadilisha jinsi tunavyofikiria juu yake na jinsi tunavyoisoma, kujaribu kuielewa kwa mwanga wa jinsi Mungu alivyokusudia, na kwa mwanga wa jinsi waandishi wa kwanza wa kibinadamu walivyokusudia, kwa kuzingatia utamaduni wao na asili yao, badala ya kwanza kabisa, kwa mwanga wetu. Sasa, hiyo inatuongoza kwenye suala lingine, kurejelea sehemu kabla ya hadithi ya Krismasi iliyosimuliwa tena. Inamaanisha nini? Inamaanisha nini kusoma Agano Jipya kwa umakini? Wengi wetu, tunaposikia hivyo, tungeelekea kukwepa kulinganisha kusoma Biblia na muhimu, ambayo ni kukaribia Biblia kwa umakini, au labda unaposoma kitabu chako cha utangulizi wa Agano Jipya, unatambulishwa kwa njia tofauti za ukosoaji, kama ukosoaji wa kihistoria, na ukosoaji wa maandishi, na ukosoaji wa maandishi, ukosoaji wa chanzo.

Hizo ni lebo tofauti za njia tofauti za kutafsiri Agano Jipya. Na swali ni kwamba, kama Wakristo ambao wanathibitisha kwamba Biblia kwa maana fulani ni neno la Mungu, njia muhimu au njia muhimu ina nafasi gani, inaweza kuwa na jukumu gani katika kusoma Agano Jipya? Au kama Wakristo, hatupaswi kuwa na uhusiano wowote nayo? Kwa hivyo, kwanza kabisa, inamaanisha nini kusoma Biblia kwa umakini? Shida ni jinsi tunavyofafanua neno hilo, kwa sababu kawaida tunaposikia neno ukosoaji au kukaribia kitu kwa umakini, ni nini kawaida huja akilini mwetu? Au tunafikiria nini kulingana na kile kinachohusisha au hiyo inaonekana? Kwa hivyo, ikiwa unasikia neno muhimu, ni nini kinachokuja akilini mwako? Mashaka. Mashaka.

Kwa hivyo, njia muhimu ya Agano Jipya ni ile ambayo itakuwa na shaka nayo. Kitu kingine chochote? Halisi zaidi. Njia tofauti sana ya kuiangalia.

Mtu mwingine yeyote? Ndiyo. Uchambuzi sana, kwa kutumia nyenzo zingine, na vyanzo vingine kujaribu kukusaidia kuelewa maandishi. Kwa hivyo, unaona njia hizo tatu tofauti za kuangalia ukosoaji.

Kawaida, shida ni wakati tunafikiria ukosoaji, mara nyingi tunafikiria kutajwa kwa kwanza kwa mashaka au uharibifu. Kwa hivyo, njia muhimu ni ile ambayo ni muhimu katika suala la kuwa na shaka, kukataa, kutilia shaka, au kujaribu kudhoofisha na kutilia shaka. Na kwa kweli, njia nyingi muhimu za Biblia hazifikii chochote zaidi ya hapo.

Walakini kuna njia nyingine ya kuiangalia. Ukosoaji pia unahusisha kutazama, kuchambua maandishi, au kuchambua maandishi ya Agano Jipya katika juhudi za kuyaelewa kwa usahihi zaidi na kutoa uhalali na sababu kwa nini tunafikiri tunafanya hivyo. Kwa hivyo, katika suala hilo, kinyume cha ukosoaji sio kuwa mcha Mungu zaidi au mcha Mungu.

Kinyume cha ukosoaji itakuwa kuwa mjinga na kukubali kitu bila kuwa na sababu ya kufanya hivyo. Kwa hivyo, tunapozungumza juu ya kukaribia Biblia kwa umakini, kutoka kwa mtazamo huo, natumai sisi sote tutajifunza kuwa wakosoaji wa Agano Jipya. Sio kutoka kwa mtazamo wa kuidhoofisha au kuwa na shaka, lakini kutoka kwa mtazamo wa kuuliza maswali ya maandishi na kuuliza kwa nini tunafikiria jinsi tunavyofanya.

Kwa nini nadhani maandishi haya yanamaanisha hivi? Au kwa nini nadhani Agano Jipya linasema hivi? Na kutoa uhalali na sababu za kuelewa, ambayo ni tena, hiyo ni sehemu ya sababu kwa nini tunaangalia asili ya kihistoria, kitamaduni, na kidini kujaribu kuunda, kujaribu kutupa nyenzo na usuli wa kuleta kwa maandishi ili kutusaidia kuelewa vizuri na kikamilifu zaidi. Na kwa hivyo, katika darasa hili wakati tunaweza kuzungumza juu ya njia tofauti za ukosoaji, kwa matumaini, tutaelewa kwamba, sio kwa suala la kuharibu na kutilia shaka na kukataa na kuwa na shaka, ingawa inaweza kufanya hivyo, lakini zaidi kwa njia ya kutoa uhalali na sababu ya hitimisho tinalotoa. Hiyo ni, sio tu kushikilia kitu kwa sababu nadhani ndivyo ilivyo au nilifundishwa hivyo, lakini kwa sababu hizi au kutoa uhalali.

Kwa mtazamo huo pia, moja ya maswali au ukosoaji ambao mara nyingi husikia kutoka kwa wanafunzi ni kwamba chuoni ni rahisi kutibu Agano Jipya au ni rahisi kutibu Biblia kama kitabu cha kiada. Sina hakika kuwa hilo ni jambo baya. Kwa kweli nadhani hilo ni jambo zuri.

Ni muhimu na ya kuhitajika kwa sababu inaonyesha kuwa tunafikiria kwa umakini. Inaonyesha kuwa tunakuja kufahamu hati ambayo ni tofauti sana na sisi, ambayo ilitolewa katika sehemu na eneo tofauti sana katika mazingira tofauti. Na suluhisho sio kuacha kuichukulia Biblia kama kitabu cha kiada.

Suluhisho sio kuishia hapo, lakini kufanya kazi kwa bidii katika kuunganisha kile tunachojifunza darasani katika maisha yetu ya ibada, katika ibada yetu, katika usomaji wetu wa kibinafsi wa Maandiko, ili kuhakikisha kuwa hiyo inategemea aina ya njia na vitu tunavyojifunza darasani. Kwa hivyo tena, kwa matumaini, wakati mwingine Biblia itaonekana kama kitabu cha kiada na hiyo ni ya asili na ya kuhitajika. Lakini shida ni kwamba, hilo sio shida.

Shida ni ikiwa tutaishia hapo na tutashindwa kufanya kazi ngumu ya kuiunganisha katika maisha yetu leo, katika mazingira ya kijamii, kihistoria, kidini, na kisiasa ambayo tunajikuta leo. Sasa kabla hatujazunguka na kwa matumaini kukaribia na kukaribia kuchunguza hati zenyewe, kabla ya kufanya hivyo, suala lingine moja, aina ya jumla zaidi, na hiyo ni, tulipataje Agano letu Jipya? Na kwa kweli, darasa zima linaweza kujitolea kushughulikia suala hilo. Lakini inakuwaje kwamba hati ambazo tunazo sasa, Mathayo kupitia Ufunuo, ambazo ni sehemu ya Biblia zetu, ni vipi tulifikia hilo? Au vitabu hivyo vilitujiaje kama Agano Jipya? Kwa kutambua kwamba

kwa kweli, katika karne ya kwanza, kulikuwa na hati zingine kadhaa ambazo Agano Jipya lilikuwa, vitabu havikuwa pekee vilivyoandikwa.

Kulikuwa na hati nyingi zilizoandikwa kuelekea wakati na baada ya wakati wa Agano Jipya. Kwa hivyo hati hizi 27, Mathayo kupitia Ufunuo, zilijumuishwaje katika Agano Jipya? Na tena, matibabu yangu juu yake yatakuwa ya haraka sana na ni kukupa tu mtazamo mpana na aina ya uelewa juu ya jinsi hiyo ilitokea. Hatua ya kuanzia ni dhahiri ukweli kwamba baada ya, kwa kudhani tu kwa sasa kitabu cha Ufunuo kilikuwa kitabu cha mwisho kilichoandikwa katika Agano Jipya, kumbuka ukweli kwamba kinakuja mwisho sio kwa sababu kiliandikwa mwisho lazima.

Agano Jipya limepangwa kimantiki. Haijapangwa kwa mpangilio ambao vitabu viliandikwa, imepangwa kimantiki. Na kwa hivyo, Ufunuo kimantiki unakuja mwisho.

Lakini labda ilikuwa kwa mpangilio, kwamba moja ya Injili ya Yohana labda ilikuwa ya mwisho, yoyote ya hizo mbili ingekuwa ya mwisho kuandikwa. Sasa, hebu tuchukulie kwa muda mfupi tu kitabu cha Ufunuo kilikuwa kitabu cha mwisho kuandikwa. Baada ya Yohana kuandika Ufunuo, kanisa halikuamka siku iliyofuata na Agano Jipya limeketi kwenye mapaja yao.

Hawakuamka siku moja baada ya Ufunuo kuandikwa na orodha ya hati za Agano Jipya ambazo waliziita Agano Jipya. Kwa kweli, tena, tuliona siku ya kwanza kabisa ya darasa, Agano Jipya halikuwa neno ambalo lilitumika kwa kile tunachokiita Agano Jipya hadi baadaye kidogo. Kwa hivyo, kanisa halikuamka na Biblia, Agano Jipya kwenye mapaja yao.

Tayari walikuwa na Agano la Kale. Sio lazima usome mbali sana ndani ya Injili ili kuona marejeleo ya Yesu kwa Sheria na Manabii au Sheria na Manabii katika maandishi na kunukuu maandishi ya Agano la Kale na maandishi wa Agano Jipya wote wakinukuu maandishi ya Agano la Kale. Kwa hivyo, kanisa tayari lilikuja na Biblia ambayo tunaiita Agano la Kale, ingawa hawangeiita hivyo lazima.

Lakini vipi kuhusu jambo hili tunaloliita Agano Jipya? Ilitoka wapi? Tena, kwa hakika ingekuwa rahisi ikiwa Mungu angetoa orodha ya, hapa kuna vitabu ambavyo nataka ujumuishe katika Agano Jipya. Lakini hakufanya kazi kwa njia hiyo. Badala yake, unachokiona ni mchakato wa kuamua Agano Jipya ulikuwa mrefu sana na ulitolewa.

Na haikuwa hadi takriban karne ya nne ambapo tuna karne ya nne hatimaye tunarejelea orodha kamili ya Agano Jipya. Kwa hivyo inaonekana kwamba Mungu alifanya kazi kupitia mchakato wa kihistoria na wa kawaida wa mjadala na kwa kweli akipiga kati ya waumini wa kanisa ni hati gani wangekubali kama maandiko yenye mamlaka. Sasa, jambo la kwanza kusemwa ni kwamba kanisa lina Agano Jipya, tena, ninatumia maneno Agano Jipya na la Kale kwa sababu tu hayo ni maneno ya kawaida kutumia na ninatambua kuwa sio vile wangeitwa katika karne ya kwanza.

Hawakuwa na Agano Jipya bado na labda wasingewaita zile zingine, Agano letu la Kale, hawangeita Agano la Kale. Lakini tena, ni nini uhalali wa hata, ikiwa walikuwa na kile tunachokiita Agano la Kale, kwa nini walihitaji Agano Jipya? Ni nini uhalali wa kikundi cha ziada cha maandishi? Kweli, tena, inaonekana sababu ni kwa sababu kama tulivyoona tena siku ya kwanza, uhusiano kati ya Agano la Kale na Jipya ni wa ahadi na utimilifu. Agano la Kale linatarajia siku ambayo Mungu ataanzisha agano jipya ambapo atatuma mkombozi, mwokozi, masihi kurejesha watu wake na kuanzisha tena agano la kuanzisha agano jipya kwa sababu Agano la Kale lilikuwa limeshindwa au tuseme Israeli walikuwa wameshindwa chini ya Agano la Kale.

Manabii wa Agano la Kale wanaahidi wakati ambapo Mungu atawarejesha watu wake na kuleta kiumbe kipya. Atamtuma mkombozi wake, masihi ambaye atakaa kwenye kiti cha enzi cha Daudi na ambaye ataanzisha agano jipya na kuzindua agano jipya na watu wake. Sasa, kwa kuwa Yesu Kristo ndiye anayetimiza hilo, ni kawaida kwamba kama vile kulikuwa na maandishi mengi ambayo yalishuhudia Mungu kushughulika na watu wake katika Agano la Kale, ni kawaida kwa kuwa maandiko hayo ya Agano la Kale, kile tunachokiita Agano la Kale, kwa kuwa kinatarajia wakati ambapo Mungu ataanzisha agano jipya chini ya masihi na watu wake waliokusanyika na kurejeshwa, ni kawaida kwamba maandishi hayo ambayo yanashuhudia agano hilo jipya lililotimizwa katika Kristo pia yangezingatiwa kama maandiko pamoja na maandiko ya Agano la Kale.

Kwa hivyo, Agano Jipya sio kiambatisho tu, sio aina ya nyongeza, kwa kweli ni aina ya kilele na utimilifu wa maandiko ya Agano la Kale. Tena, ni kundi la maandishi ambayo kama vile Agano la Kale ni maandishi ambayo yanashuhudia Agano la Kale la Mungu linaloshughulika na Israeli, sasa kwa kuwa hiyo imetimizwa katika Kristo na uzinduzi wa agano jipya na kuja kwa Yesu kama masihi, ni kawaida kwamba hati hizo zinazoshuhudia hilo pia zingezingatiwa pamoja na maandiko yenye mamlaka. Sasa, nini maana ya neno kanuni? Kwa kweli, na sikumbuki ikiwa kitabu chako cha kiada kinazungumza juu ya hili, neno canon lilimaanisha mwanzi, kwa hivyo hatuzungumzii juu ya utekelezaji wa vita, kanuni, neno la Kigiriki lilimaanisha mwanzi, na kwa kuongeza unaweza kuona kwamba mwanzi huo ungetumika kupima vitu, sehemu fulani ya mwanzi ingefanya kazi kama kipimo kama kitengo cha kipimo.

Zaidi ya hayo, kwa kuongeza, neno kanuni basi linaweza kurejelea mkusanyiko wa maandishi ambayo yalipimwa. Kwa hivyo, tunaporejelea kanuni ya Agano Jipya, tunarejelea mkusanyiko wa maandishi yenye mamlaka, mkusanyiko wa maandishi ambayo yalipima au kukidhi vigezo, kipimo cha kuzingatiwa kama maandiko yenye mamlaka. Hiyo ndiyo yote tunayomaanisha kwa kanuni ya Agano Jipya, kikundi cha maandishi ambayo hufanya kazi kama maandiko yenye mamlaka kwa watu wa Mungu.

Sasa, ilitoka wapi? Tena, hii iliibukaje? Kumekuwa na ufufuo unaoendelea hivi karibuni wa maoni, na ilipata usemi maarufu sana si muda mrefu uliopita na utengenezaji wa Da Vinci Code, baadhi yenu mmeisoma, na nina hakika wengi wetu tumepita hayo na kuendelea na mambo mengine, lakini miaka michache iliyopita wakati Dan Brown aliandika Da Vinci Code, kwa kweli ilieneza njia ya kawaida kati ya wasomi wengine wa Agano Jipya, na hilo ndilo wazo la kikundi cha maandishi yenye mamlaka, kanuni, kwa kweli haikuibuka hadi baadaye sana. Katika karne mbili au tatu za kwanza za kanisa la kwanza, kulikuwa na utofauti wa hati na utofauti wa mitazamo ya kidini chini ya mwavuli wa Ukristo, na hakuna hata moja iliyoonekana kuwa sahihi. Wote walishindana na kugombea umakini, na kwa kweli haikuwa hadi Mfalme Constantine katika karne ya nne alipoamua ni vitabu gani, ikiwa kila mtu angekubaliana na hilo, jinsi Da Vinci anavyosema haina maana, na kwa kweli alikuwa akiandika kitabu cha kubuni hata hivyo, lakini huo ni mtazamo wa kawaida.

Haikuwa hadi wakati fulani baadaye ambapo kanisa, kikundi chenye nguvu zaidi kanisani, liliamua hivi ndivyo Ukristo utakavyokuwa, na hapa kuna hati ambazo tutazingatia kama maandiko, na kila kitu kingine kilifagiliwa chini ya zulia. Na huo ni maoni maarufu ya dhana ya kawaida, kwamba katika karne tatu, mbili, tatu za kwanza, Ukristo ulikuwa tofauti sana na hata mitazamo inayoshindana. Hakukuwa na kikundi kimoja cha maandishi kilichozingatiwa maandiko.

Kulikuwa na maandishi mengi tofauti, na tena, haikuwa hadi wakati fulani baadaye ambapo kimsingi washindi walishinda. Washindi waliamua jinsi Ukristo unavyoonekana. Hata hivyo, kuangalia baadhi ya ushahidi wa Agano Jipya, inaonekana kwamba ingawa kanisa halikuamka na kanuni, orodha iliyoundwa vizuri ya maandishi kwenye mapaja yao siku iliyofuata baada ya Ufunuo kuandikwa, na badala yake ilichukua mchakato wa karibu miaka 300 zaidi kuamua kiwango cha Agano Jipya, Nyaraka ambazo kanisa sasa linatambua kama Maandiko, sio kweli kusema kwamba mchakato huo ulitokea baadaye tu.

Inaonekana kwamba katika baadhi ya mambo ilikuwa tayari inaendelea. Kwa mfano, hii inatokana na moja ya hati zako za Agano Jipya, barua ya 2 Petro, na hivi ndivyo 2 Petro anasema, na 2 Petro labda iliandikwa vizuri baada ya maisha ya Paulo, mtume Paulo. Petro anasema, vivyo hivyo ndugu yetu mpendwa Paulo, ambaye labda ameuawa kishahidi na kuuawa kwa wakati huu, ndugu yetu mpendwa Paulo aliwaandikia kulingana na hekima aliyopewa, akisema kama anavyofanya katika barua zake zote.

Kuna baadhi ya mambo ndani yao ambayo ni vigumu kuelewa. Kweli, hiyo inafariji. Ikiwa Peter alikuwa na wakati mgumu kuielewa, basi labda ninaweza kusamehewa kwa kutokuwa mzembe na kutojaribu, lakini angalau ikiwa ninaona mambo kadhaa ni magumu.

Lakini anasema ameandika baadhi ya mambo ambayo ni magumu kuelewa, ambayo wajinga hupotosha wanapofanya maandiko mengine. Sasa, mambo mawili ambayo yanavutia juu ya hii, nambari moja, ni Petro tayari, tena, hii imeandikwa, tarehe ya barua yake inatofautiana, lakini imeandikwa kabla ya mwisho wa karne ya kwanza, iliyoandikwa kabla ya kitabu cha Ufunuo wakati fulani. Lakini inaonekana kwamba muda mfupi baada ya kifo cha Paulo, Petro tayari anafahamu kundi la barua za Paulo ambazo zinazunguka.

Hatuambii ni wangapi ambao anafahamu. Hatuambii kiwango cha mkusanyiko huu wa barua za Paulo. Hasemi ni nani anayewajua au wameenea kwa upana, lakini anadhani kwamba wasomaji wake, Peter, na wasomaji wake angalau, wanajua juu ya kikundi cha barua ambazo Paulo aliandika tayari.

Na tena, hii ni muda mrefu kabla, hii ni kabla ya mwisho wa karne ya kwanza, kwa miaka 20, 30, 40 au zaidi, kitu kama hicho. Jambo la pili ni angalia kwamba Petro anaonekana kuyalinganisha na maandiko mengine. Katika Agano Jipya, neno maandiko au maandishi karibu kuwa aina ya neno la kiufundi, sio kabisa, lakini neno linalorejelea Agano la Kale.

Kwa hivyo, Petro anafahamu kundi la barua za Paulo zinazozunguka na inaonekana anazilinganisha na maandiko. Anawaona kwa njia fulani kwa kiwango sawa na maandiko ya Agano la Kale. Sasa, Petro yuko mbali na kutuambia kwamba, oh, sasa tuna kanuni mpya ambayo tunaunda pamoja na Agano la Kale, lakini hakika anaona kikundi cha maandishi na barua za Paulo tayari zinaibuka ambazo zinaweza kutibiwa pamoja na Agano la Kale.

Jambo lingine ambalo ningeongeza kwa hili ni, ingawa maandishi wa Agano Jipya hawaonekani kuwa na ufahamu kwa sehemu kubwa ya, tena, ya kikundi cha maandishi ambayo wataita Agano Jipya, kama vile Agano la Kale, kuna vidokezo, angalau katika baadhi yao, baadhi ya maandishi wanatoa vidokezo kwamba wanaandika kitu ambacho kitazingatiwa kama maandiko yenye mamlaka. Kwa mfano, mfano mmoja wa hii nadhani ni kitabu cha Ufunuo, ambacho kinaishia katika sura ya 22 na mistari ya 18 na 19. Mwandishi anamaliza, ninaonya kila mtu anayesikia maneno ya unabii wa kitabu hiki, kwa hivyo Yohana anamaanisha tu kitabu chake, sio Agano Jipya lote.

Ikiwa mtu yeyote atawaongeza, Mungu atamwongeza mtu huyo mapigo yaliyoelezewa katika kitabu. Ikiwa mtu yeyote ataondoa maneno ya kitabu cha unabii huu, Mungu atamwondoa sehemu ya mtu huyo katika mti wa uzima. Sasa, ninachotaka kuangazia ni maneno hayo ya kuongeza na kuondoa, na kuna laana ikiwa utaongeza neno au kuondoa neno, hiyo ni lugha inayotokana na sheria ya Agano la Kale.

Na kwa hivyo ni kana kwamba Yohana anaona kitabu cha Ufunuo kuwa na kiwango sawa cha mamlaka kama sheria ya Agano la Kale. Hiyo ni, kulikuwa na laana, kama ilivyokuwa kweli katika kitabu cha, lugha hii inatoka katika Kumbukumbu la Torati, kuongeza au kutoa kutoka kwa neno la Mungu. Yohana, hiyo inatoka moja kwa moja kutoka kwa kitabu cha Kumbukumbu la Torati.

Na kulikuwa na, ikiwa uliongeza au kupunguza sheria ya Musa, kulikuwa na laana na kulikuwa na baraka kwa kuitii. Sasa John anatumia lugha hiyo hiyo kwa hati yake mwenyewe. Kwa maneno mengine, Yohana anaonekana kufahamu kwamba anaandika kitu kwa kiwango sawa na maandiko ya Agano la Kale.

Kwa hivyo tena, sio kweli kabisa kwamba hakuna mtu katika karne ya kwanza alikuwa na wazo lolote la kile kilichojumuisha maandiko. Ilikuwa ni aina tu ya bure-kwa-wote hadi baadaye, karne kadhaa baadaye. Lakini tayari waandishi wengine wanafikiri kwamba wanaandika kitu pamoja na mlinganisho wa Agano la Kale.

Maandishi mengine ya kupendeza ni Mtume Paulo, ambaye barua zake zinaunda sehemu kubwa ya Agano Jipya, angalau kwa idadi ya hati au maandishi. Katika moja ya hati zake, 1 Wakorintho 14, 1 Wakorintho 14 ni sehemu ambayo tutaangalia kwa undani zaidi tutakapofika kwenye kitabu hicho. Lakini ni sehemu ambayo Paulo analifundisha kanisa jinsi wanavyotumia vibaya karama za kiroho.

Wanapokusanyika kwa ajili ya ibada, wanatumia vibaya karama za kiroho, hasa lugha. Na Paulo sasa anawaambia jinsi wanapaswa kurekebisha hilo na jinsi wanapaswa kutumia karama za kiroho wanapokusanyika kwa ibada. Na Paulo anasema kitu cha kupendeza sana katika mistari ya 37 na ifuatayo.

Angalia jinsi anavyoisha. Hii ni mwisho wa maagizo yake ya kutoa zawadi za kiroho. Na hajawahi kunukuu Agano la Kale, ingawa anaweza kulidokeza.

Sipaswi kusema hainukuu. Anafanya katika sehemu moja mapema katika sura ya 14. Lakini kimsingi anatoa maagizo yake mwenyewe.

Hivi ndivyo ninataka ufanye. Na hivi ndivyo anavyomaliza sura. Mtu yeyote anayedai kuwa nabii au kuwa na nguvu za kiroho lazima akubali kwamba kile ninachokuandikia ni amri ya Bwana.

Mtu yeyote ambaye hatambui hili hapaswi kutambuliwa. Inafurahisha, Paulo analinganisha maagizo yake mwenyewe na amri ya Bwana. Jinsi alivyofikiria kwamba hasemi ikiwa hii kwa namna fulani ilikuwa ufunuo au hasemi.

Lakini hata hivyo, Paulo anafikiri kwamba maagizo yake mwenyewe yana mamlaka na yanapaswa kusikilizwa na kutii kwa njia ile ile ambayo mtu angefanya Agano la Kale. Kwa hivyo, Paulo na waandishi wengine mapema sana, angalau baadhi yao, sio wote,

sio waandishi wote wa Agano Jipya, lakini wengine wanaonekana kufahamu kuwa wanaandika kitu zaidi ya mawasiliano ya kawaida ya kila siku, lakini kitu ambacho kinapaswa kuchukuliwa kwa mamlaka ya mmoja wa mitume wa Mungu au mmoja wa msemaji wa Mungu au mamlaka ya Agano la Kale. Kwa hivyo, hatua ya kwanza ya kusimama ni hata ndani ya Agano Jipya lenyewe, inaonekana kuna ufahamu wa aina inayoibuka ya ufahamu wa kanuni, kwamba kuna angalau ufahamu wa kikundi cha maandishi ambayo yatafanya kazi kama maandiko yenye mamlaka.

Hatua inayofuata ya kusimama, tena, ninachora brashi pana sana, ni mtu anayeitwa Marcion. Mwanamume anayeitwa Marcion. Marcion alijulikana, alikuwa mtu maarufu wa kihistoria ambaye aliibuka miaka mia kadhaa baada ya kuandikwa kwa Agano Jipya.

Marcion kimsingi aliamua kuweka pamoja, tena, unaweza kufikiria aina ya swali, vizuri, ni nyaraka gani kanisa litasikia sauti yenye mamlaka ya Mungu? Ni hati gani tutazingatia kama maandiko ambayo yanashuhudia ufunuo wa agano jipya la Mungu kupitia mwanawe Yesu Kristo? Ni nyaraka gani tutazingatia kama mashahidi wenye mamlaka kwa hilo? Mtu anayeitwa Marcion alijibu swali hilo, na alifanya hivyo kwa njia hii. Kimsingi, sana, kwa urahisi sana, Marcion aliamini hii. Alifikiri kwamba Mungu wa Agano la Kale hakuwa Mungu yule yule wa Agano Jipya.

Alidhani walikuwa tofauti. Mungu wa Agano la Kale kimsingi alikuwa Mungu wa hukumu na sheria. Mungu wa Agano Jipya, Mungu wa neema na upendo, kitu kama hicho.

Na kwa hivyo, kilichotokea ni kwamba, wakati Marcion alisoma Agano Jipya, kitu chochote ambacho kilisikika sana kama Agano la Kale, alikiiondoa. Alifikiria, vizuri, hiyo haifai. Mungu wa Agano Jipya ni Mungu wa upendo na neema, nk.

Kwa hivyo, chochote ambacho kilisikika sana kama Agano la Kale, Marcion aliondoa. Na cha kufurahisha, aliishia na kanuni ndogo sana au mkusanyiko wa maandishi ya Agano Jipya. Nadhani kimsingi ilikuwa toleo lililofupishwa sana na lililorekebisha la barua za Luka na Paulo.

Kila kitu kingine kilipigwa shoka kwa sababu kilisikika sana kama Agano la Kale. Kwa hivyo Marcion alikuja na kanuni ndogo sana. Lakini sababu ya yeye ni muhimu ni kwa sababu sasa kuna sababu kadhaa, lakini sasa itakuwa muhimu zaidi na zaidi kwa sababu ya aina hii ya kitu kujibu swali hilo.

Kweli, ni hati gani kanisa litakubali na kuzingatia kama maandiko yenye mamlaka? Rejea ya kwanza ambayo tunayo, angalau kumbukumbu iliyopo, tena, hiyo haimaanishi kuwa hii ni mara ya kwanza kwa mtu yeyote kufikiria hii. Inamaanisha tu ni maandishi ya kwanza yaliyoandikwa ambayo tunashuhudia vitabu 27 ambavyo tunatambua leo. Mathayo kupitia Ufunuo iliandikwa na baba wa kanisa la mapema.

Kumbuka tulizungumza juu ya mababa wa kanisa, wale viongozi wa kanisa kimsingi kutoka karne ya 2, 3, na 4. Na tuna maandishi yao. Wengi wao wana nakala za maandishi.

Unaweza kuzisoma, tafsiri za Kiingereza zao. Mmoja wa mababa wa kanisa aliitwa Athanasius. Athanasius alikuwa kiongozi ambaye alikuwa na tabia ya kila mwaka kuhutubia kanisa, na kwa kanisa, simaanishi mkutano mmoja tu wa kanisa katika jengo, lakini kanisa kwa ujumla na lililoenea, likihutubia kanisa na barua ya Pasaka.

Na moja ya barua zake za Pasaka, moja ya barua zake za Pasaka mnamo 367 BK, moja ya barua zake, alishughulikia suala la vitabu ambavyo angezingatia kama Agano Jipya, au vitabu hivyo ambavyo kanisa... Na tena, hii haikuwa tu amri yake ya kile wanapaswa kufanya. Ni zaidi ya muhtasari wa kile kanisa kwa kiasi kikubwa lilikuwa likifikiria na kukubali kama Agano Jipya. Alisema Athanasius alisema, tena, hatupaswi kusita kutaja vitabu vya Agano Jipya.

Ni kama ifuatavyo. Na tena, sitasoma hii, lakini unaweza kuona ana Injili nne, Matendo, na cha kufurahisha, maagizo yake tofauti kidogo na barua 14 za Paulo. Inafurahisha, anajumuisha Waebrania na hiyo.

Na kisha mwishowe, Apocalypse ya Yohana au Kitabu cha Ufunuo. Kwa hivyo, hii ni orodha ya kwanza iliyothibitishwa ya vitabu 27 ambavyo sasa tunakubali kama Agano Jipya. Tena, hiyo haimaanishi kuwa hii ni mara ya kwanza kwa mtu yeyote kufikiria hivyo.

Ni mapema tu katika fomu ya maandishi kwamba tuna ushahidi wa hii. Nilitaja nyingine, baadaye, karibu miaka 30 baadaye, moja ya mabaraza ya kanisa la kwanza. Katika kanisa la kwanza, mafundisho tofauti ya uwongo na shida tofauti na maswala yalipoibuka, kanisa mara nyingi lilikuwa likiita mabaraza ili kushughulikia baadhi ya maswala haya.

Na katika moja ya zile zinazoitwa Baraza la Carthage, Baraza la Carthage pia linaorodhesha vitabu 27 sawa na orodha za Athanasius za Agano Jipya. Kwa hivyo, mwishoni mwa karne ya nne, inaonekana kwamba kulikuwa na mwanzo mzuri wa kujitokeza makubaliano ya wazi ambayo vitabu vingezingatiwa kuwa vya kundi hili la maandishi yenye mamlaka ambayo tunayaita Agano Jipya, ambayo yalishuhudia ufunuo wa agano jipya la Mungu katika nafsi ya Yesu Kristo. Tena, jambo ambalo ningesisitiza, inafurahisha kwamba Mungu alichagua kufanya kazi kupitia mchakato wa kibinadamu sana wa kujadili na kufanya kazi na kupiga jambo hili, badala ya, tena, kutupa tu siku iliyofuata baada ya Ufunuo kuandikwa, kanisa likiamka na Mungu akitupa tu orodha kwenye mapaja yao, alifanya kazi kupitia michakato ya kibinadamu sana kuleta uelewa na dhana ya nyaraka zipi kanisa lingezingatiwa kuwa zenye mamlaka Maandiko.

Swali la kupendeza ambalo nadhani nina katika mtaala wako ni, wangeamua kwa vigezo gani? Namaanisha, ni vigezo gani ambavyo kanisa lilitumia, tena, kuamua ni hati gani tutakubali? Na jambo la kwanza kusema juu ya hii ni, sidhani kama nina slaidi ya PowerPoint katika hii. La. Kuna sababu nina katuni hiyo ya Karanga nitakuonyesha kwa muda mfupi tu.

Sio ajali. Angalau natumai sivyo. Kwanza kabisa, kanisa halikufanya kazi kama orodha ya ukaguzi, na kwa hivyo walimleta Mathayo na wakashuka kwenye orodha.

Ndio, inakidhi vigezo vitano. Tutakubali. Na wakamleta Marko.

Ndio, ni sawa. Na kisha wakaleta hati nyingine. Ilikosa wanandoa, kwa hivyo tunapaswa kuitupa nje.

Na walikuwa na rundo hili lote la nyaraka, na zile zilizofaulu mtihani ziliibuka, na zingine zilitupwa nje. Hiyo sio jinsi ilivyofanya kazi. Hawakuonekana kuwa lazima kufanya kazi na orodha ya ukaguzi na kupima hati dhidi yao.

Wakati huo huo, tunachojua kihistoria ni kwamba bado, hati hizi zilionekana kukidhi vigezo fulani au angalau zinaonekana kufikia uelewa fulani. Na kulikuwa na angalau tatu. Kunaweza kuwa na zaidi, lakini kuna angalau tatu ambazo ninataka kuangazia kwamba hati ilionekana kutafakari ikiwa ingezingatiwa kuwa maandiko yenye mamlaka.

Ya kwanza ilikuwa kufuatana. Ilikuwa hati ambayo lazima iendane. Mafundisho lazima yaendane na mafundisho ya Yesu na mafundisho ya mitume.

Lazima iendane na injili. Kulikuwa tayari, soma Agano Jipya. Muda mrefu kabla ya kuwa na Agano Jipya, kulikuwa na dhana ya injili ambayo mitume walipitisha na walihubiri na walifundisha.

Kwa hivyo, chochote ambacho hakikufuata hii, chochote ambacho kilipotoka kutoka kwa hii labda kingetiliwa shaka. Nyaraka hizo ambazo zilishuhudia hii na kuendana na hiyo zingezingatiwa kama maandiko. Nyingine muhimu ni kukubalika kwa ulimwengu wote.

Hiyo ni kanisa kwa ujumla lazima likubali, lazima litambue kwamba hati hii ni maandiko, na lazima ipate thamani ndani yake. Nyaraka ambazo zinaonekana kuibuka au kukubalika tu na madhehebu au vikundi vya kipekee labda havitakubaliwa. Lakini hati hizo ambazo kanisa kwa ujumla linaonekana kupata thamani na zinaonekana kupata kuwa na mamlaka.

Na mwishowe, kwa sehemu kubwa, hati lazima iandikwe na mmoja wa mitume wa Yesu au iandikwe na mmoja wa washirika wao. Kwa hivyo ni wazi kitabu cha mtu kama Paulo au Petro kitakuwa mgombea mzuri wa kuwa katika Agano Jipya. Au kitabu cha mtu kama Marko, ambaye kama mapokeo yanavyo, alikuwa mshirika wa karibu wa Petro au alikuwa mkalimani wa Petro.

Au Luka, ambaye anajulikana kuwa mshirika wa Paulo. Kwa hivyo, hati nyingi za Agano Jipya ni zile zinazotolewa na mtume au mtu anayehusishwa kwa karibu na moja. Kwa hivyo tena, kuonyesha tu kwamba inaonekana mapema sana kulikuwa na ufahamu wa kikundi cha maandishi ambayo yalishuhudia uhusiano huu wa agano jipya katika Kristo.

Uhusiano huu wa agano jipya unaotarajiwa na Agano la Kale, ambalo sasa limezinduliwa katika Kristo, kwamba kikundi cha hati kitakua karibu na kile ambacho kilishuhudia hilo. Na kuna ufahamu unaojitokeza wa hilo tayari, kwamba ingawa ilichukua karibu miaka 300 kabla ya fomu yake ya mwisho kuibuka, hata hivyo kanisa lilikuwa... Kihistoria daima ilijua ni wapi inaweza kugeukia kupata maandiko yenye mamlaka na kusikia sauti ya Mungu ikiendelea kuzungumza nao. Na cha kushangaza Mungu alichagua kufanya kazi tena kupitia michakato na mifumo ya kibinadamu ya historia ili kuleta utambuzi wa hati hizo ambazo kanisa lilitambua kama maandiko yenye mamlaka.

Sasa swali linalofuata ni, tunasomaje hiyo au tunatafsiri vipi kundi hili la maandishi tunayoyaita kanuni ya Agano Jipya? Kwa kuiita kanuni ya Agano Jipya, hatari ni kwamba mtu anaweza kujaribiwa kuiona kama aina ya kizuizi cha monolithic. Hiyo ni kutibu, tena, kutibu Agano Jipya kama kimsingi kikundi sawa cha hati ambazo zinafanana tu. Unazisoma kwa njia ile ile, zina yaliyomo sawa ndani yao, na unazisoma kwenye gorofa bila kuona tofauti au tofauti yoyote.

Wakati huo huo, kile ambacho ni cha kipekee, na nadhani ni ushuhuda wa hekima ya Mungu lakini pia kwa kanisa, hamu ya kanisa kuhifadhi kanuni ya Agano Jipya katika utajiri wake wote na utofauti, ni ukweli kwamba ingawa tunadai Agano Jipya ni kitabu kimoja, wakati huo huo ni utofauti wa maandishi ambayo sio tu yanashughulikia maswala na mada anuwai ambazo zimeandikwa kwa tofauti nyakati lakini zinajumuisha aina anuwai za fasihi. Siku zote nilifikiri itakuwa ya kupendeza kusimama na kufikiria, ambayo hatutafanya hivyo, lakini itakuwa ya kupendeza kusimama na kufikiria ikiwa Mungu angechagua kujifunua katika karne ya 21, ni maana gani angetumia, fasihi au vinginevyo, kujifunua. Katika karne ya kwanza, Mungu alijifunua kupitia aina za fasihi za kawaida, za kawaida, na za kawaida au aina za fasihi za karne ya kwanza.

Aina ni, ikiwa unazungumza Kifaransa au unasoma Kifaransa, aina inamaanisha aina au aina. Inatumika mara kwa mara katika ukosoaji wa fasihi na masomo ya Biblia kwa aina za fasihi, kwa aina tofauti za fasihi ambazo zinaweza kuwekwa pamoja kwa

sababu zinashiriki vipengele vinavyotambulika kama vile barua au riwaya au mashairi au vitu kama hivyo, kutumia kategoria pana sana. Vivyo hivyo kwa Agano Jipya.

Inajumuisha aina mbalimbali za fasihi, na hapo ndipo hii inapoingia. Sasa, wengi wetu, tunaangalia hii na moja kwa moja tunatambua kile tunachoangalia. Unaangalia katuni.

Hasa zaidi, unaangalia katuni ya Karanga. Hasa zaidi, ninazingatia hati zilizoandikwa. Ni viashiria gani, kuonyesha tu jinsi kila siku unavyofanya maamuzi juu ya aina, na hiyo inatafsiri jinsi unavyosoma kitu, ingawa hujui jinsi unavyofanya? Ni vipengele gani vinavyokuonyesha wazi kuwa unatazama katuni, kinyume na maandishi ya kihistoria au michezo, sehemu ya michezo ya karatasi, au kitu kingine chochote? Kisha tutaangalia athari ambayo ina jinsi unavyoelewa hii.

Ni sifa gani za maandishi haya? Labda itabidi ufikirie kwa sababu, tena, unafanya hivi bila kujua. Hauachi na kufikiria, sasa hii ni katuni kwa sababu hii na hii. Unatambua tu ni nini na unaruka ndani yake kwa sababu hiyo ni sehemu ya kanuni zetu za kitamaduni na uelewa.

Ukweli kwamba inajumuisha sehemu za picha, mlolongo wa picha na kwamba imechorwa. Kwa maneno mengine, hizi sio picha. Hizi sio picha halisi za mtu fulani.

Ni katuni au ni picha ambazo zimechorwa. Tena, ikiwa uliona mtu anayefanana na hii kimwili, hiyo itakuwa ya kutisha. Tunatambua kuwa hiyo ni sawa kwa katuni.

Wao ni caricatures. Ukweli kwamba una mfuatano huu wa muafaka unaoonyesha harakati ni dalili moja kwamba unashughulika na katuni. Kitu kingine chochote? Mbali na ukweli kwamba inasema karanga, tunatambua kuwa hiyo ni aina ya katuni.

Ndio, una Bubbles. Hivyo ndivyo wanavyoonyesha hotuba au mawazo, kwa neno Bubbles juu ya muafaka. Kwa hivyo, mambo hayo yote yanatufanya tutambue moja kwa moja kuwa hii ni ya aina fulani ya fasihi ya katuni.

Sasa, shida iko na Agano Jipya, mara nyingi tunashughulika na aina za fasihi ambazo hatuzijui. Hizi ni aina ambazo wasomaji wa kwanza wangeelewa na kuzifahamu, lakini hiyo inaweza kuwa ngeni zaidi kwetu. Hata zile ambazo zina mlinganisho fulani na siku zetu, kama vile barua za Paulo.

Wengi wetu bado tunasoma na kuandika barua, lakini barua katika karne ya kwanza zinaweza kuwa zimewekwa pamoja tofauti au zinaweza kuwa zilifanya kazi kwa njia tofauti kidogo au zilikuwa na sehemu tofauti kwao kuliko ile tuliyo zoea. Kwa hivyo, tunapoangalia Agano Jipya, basi itabidi tuelewe, tena, sio tu historia ya kihistoria, kisiasa, asili ya kidini, asili ya kitamaduni, lakini pia muktadha wa fasihi. Elewa ni aina gani za fasihi ambazo maandishi wa Agano Jipya hutumia, aina ambazo zilikuwa za

kawaida katika siku zao na ambazo watu wengi wangukuwa, kama sisi, hawakufikiria sana, lakini kwamba tunaweza kufikiria kwa makusudi zaidi juu ya aina gani za fasihi ambazo waandishi walitumia na hiyo inaathiri jinsi tunavyotafsiri maandishi.

Na tutatoa mifano kadhaa ya hilo. Kwa mfano, nina hakika kitabu cha Ufunuo hakitaeleweka isipokuwa umelewa, angalau kwa sehemu, aina ya fasihi ambayo iliwasilishwa na jinsi wasomaji wa kwanza wangelewa na kuelewa hilo. Kwa hivyo, kwa aina za fasihi za Agano Jipya, aina za kimsingi za fasihi, tena, ya kwanza ni ile ambayo wengi wetu tunaifahamu vizuri, lakini, tena, bado wanaweza kuwa na mikataba ambayo ni tofauti na jinsi tunavyoandika na kusoma hadithi au hadithi leo.

Injili na kitabu cha Matendo, ingawa sitaki kuziunganisha zote pamoja na kusema Matendo na Injili zinafanana lazima, zote mbili ni za aina ya fasihi ya simulizi. Kwa hivyo, lazima tuzisome sio kama mapishi au sio kama maelezo ya kisayansi na hati za jaribio, wala kama nyaraka au maelezo ya moja kwa moja, lakini lazima tuwasome kama waandishi wanaowasiliana kupitia njia ya hadithi. Nina hakika kwamba wale ambao wanaweza kuelewa Injili mara nyingi wanaelewa jinsi riwaya na jinsi hadithi na hadithi zinavyofanya kazi.

Na unapoelewa jinsi simulizi na hadithi inavyofanya kazi, jinsi inavyowasiliana, mara nyingi unaweza kuelewa na kusoma Injili. Tena, kwa sababu waandishi wanawasiliana kupitia hadithi. Muhimu ni kuelewa kwa nini waandishi wanaandika. Walikuwa wakijaribu kufanya nini kwa kuweka pamoja hadithi walizofanya? Kwa maneno mengine, kati ya kila kitu ambacho Yesu alisema na kufanya, kwa nini waandishi waliandika na kujumuisha kile walichofanya? Inafurahisha unaposoma Mathayo, Marko, Luka, na Yohana, kwa matumaini, umegundua hili kwa sasa, hakuna hata mmoja wao anayekuambia kila kitu Yesu alisema na kufanya.

Isipokuwa Luka, hakuna hata mmoja wao anayekuambia chochote kuhusu Yesu kama mtoto. Na Luka anasema kitu kwa ufupi sana. Wengi wao wanaruka moja kwa moja katika huduma yake ya watu wazima.

Na ni wawili tu kati yao wanaokuambia juu ya kuzaliwa kwake. Kwa hivyo, waandishi wa Injili hawaandiki wasifu kwa maana ambayo tunafahamu. Wanaandika wasifu wa karne ya kwanza ambao unaweza kuchagua.

Hiyo ni, waandishi, Mathayo, Marko, Luka, na Yohana, walikuwa na nia, nia ya kitheolojia, kitu walichotaka kusema kwa kanisa juu ya Kristo, maswala kadhaa waliyokuwa wakishughulikia, na walijumuisha tu hafla hizo nje ya dimbwi la habari. Habari zote walizokuwa nazo juu ya maisha ya Yesu, kuzaliwa kwake, maisha yake, mafundisho yake, kifo chake, na ufufuo, walijumuisha habari hiyo na kuiweka pamoja kwa njia ambayo iliwasiliana na kufikia kusudi lao. Kama tutakavyoona, kwa maoni yangu, ndiyo sababu tuna Injili nne.

Kwa nini kanisa halikuwa na muunganisho wa Injili moja kubwa? Mtu fulani alijaribu hilo mapema sana kanisani. Ni kwa sababu Injili zote nne zinatoa njia za ziada lakini tofauti sana kwa Yesu ni nani. Na bila yeyote kati yao, tungekuwa maskini katika mambo fulani kuhusu uelewa wetu wa Kristo.

Kwa hivyo tunahitaji kuelewa kwamba Injili ni simulizi, hadithi zilizoandikwa baada ya viwango vya wasifu wa karne ya kwanza. Na tena, Injili hazitoki na kusema, hivi ndivyo unapaswa kufanya, lakini badala yake, wanaionyesha kwa kusimulia hadithi. Wanafundisha kupitia njia ya hadithi au hadithi.

Njia nyingine nzuri ya kufahamiana zaidi na hadithi ni kuchambua sinema. Ikiwa unaweza kuchambua jinsi sinema zinavyofanya kazi, na jinsi zinavyowasiliana na hoja zao, utakuwa mjuzi bora, nadhani, katika kusoma riwaya. Kupitia vitu kama kurudia, na mazungumzo.

Tena, waandishi wa hadithi hawatoki na kukuambia haswa, hivi ndivyo ninavyosema. Wanafanya hivyo kwa kusimulia hadithi. Kwa kuelewa hadithi, jinsi masimulizi yanavyofanya kazi kupitia mazungumzo, kurudia, sehemu ambazo mwandishi hutumia muda mwingi, na kadhalika.

Na mara nyingi unaona hiyo kwenye sinema. Sio muda mrefu uliopita, sijui ikiwa yeyote kati yenu aliitazama, hapa tu sio muda mrefu uliopita, walikuwa na, nadhani ilikuwa kumbukumbu ya miaka 25 ya sinema za Back to the Future na Michael J. Fox. Labda baadhi yenu mlitazama hizo.

Ya kwanza, ya kwanza kabisa ilikuwa tarehe ya kwanza kabisa niliyoendelea na mke wangu, kutazama Back to the Future 1. Na inafurahisha kutazama hiyo na kuona jinsi hadithi inavyofanya kazi. Wazo kuu ambalo nadhani sinema inajaribu kufikia, inarudiwa mara kadhaa, inarudiwa katika mazungumzo mara kadhaa, haswa kuelekea mwisho wa sinema, na kisha inaonyeshwa katika mambo kadhaa ya kupendeza. Na hiyo ni, nadhani wazo kuu la sinema ni, unaweza kutimiza chochote ikiwa unatumia kichwa chako tu.

Kifungu hicho kimejumuishwa katika mistari michache. Na kuna mtu yeyote anayekumbuka tukio la mwisho kabisa? Hii hutokea mara kadhaa. Kichwa kina jukumu muhimu, haswa wakati doc, ameanguka chini na ana msaada wa bendi kichwani mwake, amepiga kichwa chake.

Je, kuna mtu yeyote anayekumbuka mwishoni wakati Marty McFly yuko kwenye DeLorean na lazima apate jambo hilo, lazima apate gari, lazima aanze na aache mstari wa kuanzia wakati fulani, na lazima aipate hadi maili 88 kwa saa ili arudishwe katika siku yake, katika siku zijazo. Na gari linakwama wakati kengele, ana kengele kwenye gari lake ambayo inapaswa kulia kumwambia ni lini anapaswa kuondoka, na gari linasimama kama vile inavyoendelea, wakati kengele inalia. Kuna mtu yeyote

anayejua jinsi anavyoanzisha gari? Kuna mtu yeyote anayekumbuka? Anapiga kichwa chake kwenye usukani.

Kwa hivyo, una, kupitia kurudia matukio tofauti, kupitia mazungumzo muhimu, msisitizo juu yako unaweza kufanya chochote ikiwa unatumia kichwa chako. Na hiyo ndio aina ya jinsi simulizi inavyofanya kazi. Kwa hivyo, tutaangalia hilo tunapoangalia Injili, jinsi marudio na mambo kama hayo yanatusaidia kuelewa ni nini jambo kuu la wasifu, masimulizi ya Mathayo, Marko, Luka, na Yohana.

Sawa, tuna mada zingine tatu za fasihi.

Huyu ni Dk. Dave Mathewson akiwasilisha Historia na Fasihi ya Agano Jipya, hotuba ya 5 juu ya Krismasi na Kanuni.